

Immigratie met beleid

Naast de toekomst van de verzorgingsstaat, de structurele werkloosheid, de vergrijzing, en de concurrentiepositie van het bedrijfsleven, belooft immigratie in de komende decennia een van de belangrijkste probleemvelden te worden voor het sociaal-economische beleid. Daarbij wordt immigratie (waaronder intoenemende mate het verlenen van asiel) steeds vaker als bedreigend ervaren. Liggen aan deze angst ook economische motieven ten grondslag?

In een neoklassieke wereld met een vrij verkeer van goederen, diensten, arbeid en kapitaal kunnen welvaartsverschillen door arbeidsmigratie worden genivelleerd en komt een optimale internationale arbeidsverdeling tot stand. In werkelijkheid zal die migratie niet altijd optreden. Werkzoekenden moeten immers aanzienlijke aanpassingskosten maken alvorens elders een inkomen te kunnen verwerven. Voor het goederen-, diensten- en kapitaalverkeer geldt dit in mindere mate. Door deze markten te liberaliseren, kunnen ontwikkelingsachterstanden op een relatief efficiënte manier worden ingelopen. Protectionisme tegen produkten uit Oosteuropese en derde-wereldlanden is dan ook bijzonder contraproductief. Dit zal immers de vraag naar arbeid in deze landen beperken en daarmee de arbeidsmigratie stimuleren.

Ook binnen westerse samenlevingen bestaan tal van marktperfecties, die het vrije verkeer van goederen, diensten en arbeid belemmeren. Een eerste voorbeeld betreft de arbeidsmarkt. Bij een vraagoverschot is er geen sprake van dalende prijzen (lonen), maar veeleer van rantsoenering van het aanbod bij een vastgestelde prijs, die ten minste gelijk is aan het minimumloon. In een dergelijk 'marktevenwicht' roept de komst van arbeidsmigranten, die zelfs voor minder dan het minimumloon willen werken, onherroepelijk spanningen op. Daar staat tegenover dat er wel degelijk vraag naar immigratie-arbeid bestaat. Naast omvangrijke structurele werkloosheid is er immers sprake van langdurig onvervulbare vacatures, zowel aan de onderkant van de arbeidsmarkt als in technische beroepen.

Een ander voorbeeld is de markt voor woonruimte. Woonruimte wordt in Nederland zwaar gesubsidieerd. Het gevolg is dat de vraag naar 'betaalbare' woningen het aanbod verre overtreft. Ook hier leiden regulering en rantsoenering tot een precair evenwicht. Wie zelf op de wachtlijst staat, ziet niet graag dat immigranten voorkruipen.

Een derde voorbeeld betreft de sociale zekerheid. Bij de geldende prijs overtreft de vraag naar uitkeringen het aanbod. Paradoxaal genoeg zou in deze markt rantsoenering op basis van strengere selectiecriteria de beste uitkomsten opleveren. In dat geval is er ook minder snel sprake van een conflict tussen gevestigde belangen en nieuwkomers. In plaats daarvan wordt in Nederland evenwichtsherstel beoogd door het verlagen van uitkeringen over de hele linie. Het probleem is hier dat de relatief soepele toetre-

dingscriteria op immigranten een sterk aanzuigende werking zullen hebben. In hun ogen blijven de relatief lage uitkeringen immers aan de vorstelijke kant. Een dergelijke ontwikkeling is niet in het belang van gevestigde uitkeringstrekkers, die tegenvallende volume-ontwikkelingen immers snel in hun portemonnee zullen voelen.

Bovengenoemde marktperfecties weerspiegelen bevoorrechte posities, die bedreigd worden door aanspraken van derden. In die zin is de angst voor toenemende immigratie begrijpelijk. De maatschappelijke acceptatie wordt nog verder ondermijnd indien de mening postvat dat immigranten beslag leggen op schaarse voorzieningen zonder daar een tegenprestatie voor te hoeven leveren. Hier wreekt zich het feit dat tot nu toe in Nederland geen beleid is gevoerd gericht op het zo snel mogelijk productief maken van het nieuw binnengekomen menselijk kapitaal. Zo mogen asielzoekers tijdens de lange asielprocedure niet in hun eigen onderhoud voorzien. Daarnaast kan worden gewezen op de gebrekkige integratie en de lage participatiegraad van gevestigde minderheden. Zolang zo slordig met het reeds aanwezige potentieel wordt omgesprongen, zal weerstand tegen nieuwe immigratiestromen blijven bestaan.

Hoe moet het bovenstaande nu worden verzoend met de verwachting dat de migratiedruk eerder toe dan af zal nemen? Voor alles moet worden gewerkt aan het verbeteren van de perspectieven in de landen van herkomst alsmede aan de flexibilisering van de marktwerking in Europa. Dit matigt de migratiedruk en vergroot de opvangcapaciteit. Een dergelijk tweesporenbeleid is echter geen gemakkelijke opgave. Zo heeft alleen al de liberalisering van het goederen- en dienstenverkeer ingrijpende gevolgen voor die Europese sectoren die door hun hoge arbeidskosten een comparatief nadeel bezitten. Cruciaal is dan ook dat de factor arbeid in Europa de flexibiliteit opbrengt om de overstap naar hoogwaardiger sectoren te kunnen maken.

Daarnaast moge duidelijk zijn dat de noodzakelijke aanpassingen niet op korte termijn kunnen worden gerealiseerd. In de tussentijd is een naast-best benadering op zijn plaats; voortgaande deregulering gekoppeld aan een immigratiebeleid dat uitgaat van een jaarlijks immigratiequotum voor asielzoekers, gezinsleden en arbeidsmigranten. Op deze manier kan een evenwichtige afweging plaatsvinden tussen de belangen van de immigranten en die van de ontvangende economieën. Bovendien kan in het kader van dit beleid het instrumentarium worden ontwikkeld (opvang, scholing, arbeidsbemiddeling) dat nodig is voor het integreren van minderheden en nieuwkomers. Vooral het laatste zal ertoe bijdragen dat immigratie niet in toenemende mate als iets bedreigends wordt ervaren.

A.R.G.J. Zwiers